

**FESTES DE
SANT JAUME**

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

DDAA
TAMENT

Santanyi, 1984

Am
Santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

CAJA DE BALEARES
"SA NOSTRA"

Portada: Es Pontàs-34, de Francisco Bernareggi. Col·lecció March-Delgado de Sa Vall.

Es Pontàs-34 fou presentat a l'exposició "Es Pontàs dins la pintura d'ahir i avui", Sant Andreu, 1983, juntament amb altres interpretacions de la roca tan pictòrica, originals de vint-i-un pintors.

L'Ajuntament, amb motiu del XXV aniversari del traspàs de Francisco Bernareggi, vol recordar l'home i l'artista qui descobrí les bel·leses de Santanyi per comunicar-les als santanyiners.

SALUTACIÓ

Batlía de Santanyi, juliol de 1984.

L'estiu ja presideix la nostra vida quotidiana i va passant el mes de juliol i estam a punt de celebrar les nostres grans festes de Sant Jaume.

Amb l'inici de l'estiu finalitza l'any agrícola, que amb l'ajuda de Déu ha estat pròdig, amb una collita extraordinària, per altra part ben necessària que ha servit per esmerar la tan desastrosa de l'any anterior. La d'enguany ha servit per reposar la malmenada economia agrícola dels homes del nostre camp, que estan d'acord tots ells en dir: **Haurem tudat més enguany que no vàrem collir l'any passat.**

Amb l'estiu comença també un altra faceta important de la nostra vida local, el turisme. Els nostres hotels i les nostres platges estan plenes de gent vinguda de més enllà de les fronteres, el que motiva que les esperances sien més que prometedores.

Vet aci, per tant, com l'estiu i el mes de juliol ens subministren tres grans regals: excel·lent collita, turisme a mans plenes i festes. Procurem viure amb humor juvenil i sana alegria els dies festius que s'acosten i tot ens aidí a mantenir viva la flama de la nostra vida.

Vull expressar amb la present salutació, que la nostra tasca en l'activitat municipal és d'una total entrega, però revestida de la il·lusió del primer dia, encara que no és sempre fàcil satisfer el desig de tots i per aquests desitjos insatisfets és perquè demanam comprensió i esperem que el temps ho remeiarà tot.

Sien, doncs, les festes de Sant Jaume molt cordials per a tots, ho desitjam de tot cor, com també volem dedicar un record molt afable per a tots els que no hi podran esser i no podran disfrutar amb nosaltres. A la vegada i d'una manera especial recordem, amb una oració, aquells que Déu ha cridat per a sempre al seu costat.

Molts d'anys.

Cosme Adrover Obrador

L'excedent demogràfic i la revolta santanyinera del 1868

per Antoni Vidal Ferrando

Pens que l'estudi de la revolta santanyinera del 1868, esdevinguda després del destronament de la reina Isabel II, no s'ha d'abordar des d'una perspectiva política, sinó que cal enquadrar-lo dins un context més ampli, en el qual els factors econòmics i socials juguin un paper determinant.

Potser sigui la variable demogràfica la que més va influir en aquell ambient de malestar general, ben palesat en la nit dolorosa del 2 al 3 d'octubre, durant la qual els santanyiners cremaren tots els papers de la Cúria i de la Sala, en un desesperat intent d'alliberar-se de la pressió fiscal que gravitava sobre les dèbils economies pagueses.

Ja vaig fer unes consideracions generals al tema tractat en un article que va aparèixer sense firmar en el «Diario de Mallorca» del 23-VII-1983, a les pàgines dedicades a Santanyí, en ocasió de les festes de Sant Jaume. Ara vull insistir novament en la qüestió per resaltar, com he dit, la importància dels aspectes demogràfics, fins avui poc tractats o quasi bé desconeguts.

L'any 1797, segons el cens anomenat indistintament de «Godoy» o de «Larruga», el terme de Santanyí tenia 3047 habitants. Exceptuant el «Censo de Frutos y Manufacturas del 1799, del qual desconec les referències, un per un, dels pobles mallorquins, no es tornà elaborar cap altre cens de caràcter general fins el 1857. (Les estimacions poblacionals de Midaño, fetes pels anys 1825, 1840 i 1845, al manco en el cas santanyiner, són inexactes, tal com he pogut comprovar). Idò bé, en el cens del 1857, que sol tenir l'anomenada de veraç, ja s'estimava la població del municipi en 5451 habitants. Així, en seixanta anys es va produir un increment real de 2402 persones —el 78,89 per cent del total—, a un ritme de l'1,31 per cent de promedi de creixement anual, molt superior a les taxes globals espanyoles i mallorquines.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

I això no és tot. En aquest mateix període (1797-1857) el creixement real, ja esmentat, (2404 persones) restà per sota del natural (3117 persones), ja que entre els arxius parroquials de Santanyi, Ses Salines —que no comença fins el 1809— i l'Alqueria Blanca —el qual no s'estrenà fins el 1850— hi ha registrats 8876 naixements i només 5719 defuncions. La diferència entre el creixement real i el natural (713 persones) ens dona a conèixer la incidència de l'emigració durant aquests anys.

En realitat el moviment emigratori fou especialment feble fins al final de la dècada del 1840. Tanmateix, a partir d'aleshores es disparà fins assolir uns índexs força elevats i sostinguts; fonamentalment en una primera envestida entre el 1860 i el 1887 —època en què emigren definitivament 1487 persones—; i en una nova empenta, encara més intensa, esdevinguda aproximadament entre el 1898 i el 1910. Però aquestes darreres dates ja pertanyen a una altra història.

El que ara ens interessa és constatar que cap a la meitat de la passada centúria el terme comença a presentar un saldo migratori negatiu profund, incapaç d'absorbir l'increment poblacional provocat pel nou comportament de les variables demogràfiques que, una vegada vençuda la mortalitat de crisi, col·locava la corba dels naixements molt per damunt de la corba de les defuncions.

Des dels primers moments que disposam de les Actes municipals, hi trobam reflectit el fustigant problema de l'emigració. La primera notícia és del 1874. En una Acta del 13 de setembre s'expressava que «...desde el año mil ochocientos sesenta han emigrado muchas familias por no poder subsistir en este pueblo». Pel mes d'octubre —Acta del dia 8— es concretava més i es puntualitzava que la sortida de persones «...para Argel y para otros puntos es numerosa y continua...».

Però el corrent emigratori tenia més d'una vessant. Els homes solien emigrar fonamentalment fora de l'illa, sobretot, tal com hem vist, a Alger; encara que també, i curiosament, se'n solien anar a Menorca. Les dones no sortien de Mallorca. O al manco així es desprèn de sengles oficis enviats pel secretari de l'Ajuntament, l'1-VII-1881, al Cap de Treballs estadístics provincial, que havia demanat explicacions d'algunes anomalies aparentment observades en el cens de l'any 1877. En un dels oficis es comunicava que la probable causa que el nombre de dones veïnes presents fos superior al d'homes «...puede muy bien atribuirse a que en estos últimos años la emigración de vecinos varones

trabajadores era continua, ya para Argelia, ya para Menorca y otros puntos del interior de la Isla». En l'altre, expresa que el motiu de ser major el nombre d'homes domiciliats que de dones «procede de que la generalidad de las últimas se ausentan de este pueblo para la servidumbre doméstica, ya en Palma y otros pueblos de mas importancia atendida la imposibilidad de poder subsistir la mayor parte en sus casas».

Els coetanis ja detectaven bona part de la gènesi del problema: «Este pueblo: es por su mala calidad de terreno pobre y está dividido en pequeñas Alquerias y una tercera parte del terreno consiste en predios de Hacendados forasteros que residen en Palma, no gastándose por lo mismo sus productos en este pueblo y es causa de miseria en todas las clases, y la emigración de muchas familias en el interior de la Isla como en las colonias de Argel (Acta del 8-I-1878). Efectivament, no hi ha dubte que cal emmarcar el fenomen de l'excedent de població dins el context d'una estructura agrària deturada, dins la qual resalta el manteniment d'una estructura de la propietat pràcticament immòbil, al manco des de principis del segle.

De l'anàlisi de la distribució de la propietat rústica en el 1818 —feta mitjançant el document fiscal conegut com «Apeo de Garay»—, en podem treure una deducció important. A pesar que es palesa la situació de polarització social característica de l'estructura agrària mallorquina d'aquells moments, el fet es produeix en una intensitat menor que a la majoria dels altres termes municipals, bàsicament perquè els propietaris de menys d'una hectàrea eren en aquells instants comparativament escassos; i, per contra, resalta l'existència d'un bon nombre de pagesos locals, als quals molt bé podríem qualificar com a propietaris mitjans, circumstància inusual en la majoria de les poblacions illenques. Tot això creava unes condicions socio-econòmiques favorables, que ajuden a comprendre els indicis de modernització demogràfica, colombrats ja vers la segona dècada de la centúria: desaparició quasi definitiva de la mortalitat de crisi, baixa de les taxes de natalitat i de mortalitat —que queden relativament estabilitzades, però les primeres molt per damunt de les segones—, inici de canvi en el moviment estacional dels naixements i els matrimonis.

No es sorprenent que cinquanta anys després, cap al 1868, el municipi hagués assolit uns índexs de creixement natural i real elevadíssims. Però mentrestant les grans possessions romanien pràcticament in-

tegres (en realitat la primera parcel·lació remarcable fou la de Son Amer, que no sobrevingué fins el 1875). D'aquesta manera, el destí dels nombrosos santanyiners que s'anaven incorporant a l'esdevenir històric municipal no podia ser altre que engrandir el conjunt, de cada vegada més nodrit, dels roters, jornalers i petits propietaris, sobre el qual, especialment quan l'anyada era dolenta, s'aferrussaven els deutes, la misèria, la fam i, com hem vist, l'expatriació.

És plausible que la nit incendiària del 2 al 3 d'octubre fos l'explosió d'una crisi social (faltava terra i sobrava gent), agreujada per quatre anys seguits de males collites, que des de temps enrera s'havia anat congriant com un presagi dramàtic.

EL DIMONI DE SANT JAUME

Cossiers i cavallets en les festes d'antany

Un dels punts bàsics per conèixer la fisonomia d'un poble és acostar-se a la seva festa, vivint-la amb intensitat. *La festa* —escrigué Manuel Sanchis Guarner— és l'espill d'un poble, perquè ens presenta la seva cara al natural, ni angoixada pels seus problemes quotidians, ni crispada per l'esforç laboral, ni deformada per la por, la crueltat o l'odi.

Cada any, quan els raigs solars arriben al màxim de xafogor i la densitat de l'aire és gairebé insuportable, arriba puntualment i oportuna la nostra festa, el merescut descans que corona tot un cicle de lluites de l'home, que constantment ha de maldar per a sobreviure. Dins aquesta atmosfera estival, abrusadora i molt escaient, fa la seva ritual aparició un personatge mític sorgit del regne de les tenebres, que, per uns dies, oblidant el seu antic ofici de creador i d'atiador del mal, s'encarna en un home de la vila portant els símbols de l'alegria, de la diversió, de la lulea de la bauxa, i de la bulla. És el dimoni de Santanyí, orfe d'imatges postisses, autèntic en el sentit més ampli de la paraula, d'una autenticitat legitimada per la seva antigor que fa del seu origen un enigma que endinsa les arrels fins a l'argila de la foscor del temps passat.

S'ha dit en diverses ocasions que Mallorca és l'illa dels dimonis. Molts de pobles mallorquins, no tots, tenen o han tengut dimonis. I la llengua de l'illa s'ha impregnada de dictats tòpics, qui sap si generats

per la seva abundor. I així, el poble sap i conta de pares a fills les passes illenques del dimoni cucarell, per sobrenom Barrufet o en Banyeta Verda, visitador de nuclis urbans: a Petra el dimoni s'hi va retre, a Consell no hi va trobar remei, a Manacor s'hi va fer por, i a Santanyí s'hi va morir.

Sortosament no són més que paraules i el dimoni de Santanyí és ben viu. Pas a llegir la seva tarja d'identitat. Compareix el dissabte de Sant Jaume fent la cercavila, acompanyat de dos dimonions fent bots i cabrioles al compàs de la música dels xeremiers. El seu abillament és senzill. Va vestit amb una granota de saca, que es tanca per davant amb una filera de cinc botons grossos des de la gorga a l'entreuix. El cap va cobert per una caperutxa, també de saca, que fa tot un cos amb la resta de la indumentària. De la part superior de la capulla pen-gen dues banyes còniques, vermelles, flonges, i amb aspecte de safanària. Per sota la regió lumbar li surt una llarga coa vermella, girada cap amunt en mitja volta helicoidal. Com a adorns duu unes tires de roba vermella cosides al vestit a l'entorn de les mànegues, de la capulla, de la filera de botons i un poc més avall del coll, formant un cercle acabat en cinc petits triangles sobre les espatles. L'únic instrument que branda és una canyaferla, la llarga tija d'una umbel·lífera que creix a Cabrera. Amb ella fa lloc entre la multitud de curiosos i encalça aïradament l'ahotimea que dirigeix incursions i atacs programats a la seva coa eriçada d'agulles. Va amb la cara descoberta, sense cap casta de careta. El guarniment dels dimonions és fet a imatge i semblança de l'aparell del dimoni gros.

M'he preguntat amb moltes ocasions quin és el motiu pel qual els santanyiners tenim dimonis. Ja sabeu que les nostres festes són d'origen religiós. Cada vint-i-cinc de juliol celebrem l'aniversari de l'assentament de la primera pedra de la parròquia. Commemoram l'inici de l'erecció del buc més costós i més voluminós del passat. Quan es va començar l'església, l'any 1786, Santanyí, com moltes d'altres viles mallorquines, conservava vives antiquíssimes danses de possible origen pagà que l'església amb el temps va cristianitzar. La vila servava una guarda de cavallets, homes o nins que dansaven dins una figura de cavall de cartó. S'anomenaven aleshores «cavalls cotoners». Encara ara dansen a Felanitx, a Artà i a Pollença. En la pàgina 99 de l'anomenat «llibre de l'Obra» de l'arxiu parroquial consta que ballaren el 1794: *Més quoranta vuyt lliures, deu sous y vuit diners, pagadas per el gasto, de las Festas, sermons, y vestits de los Cotoners.*

Però pens en la possibilitat que el dimoni santanyiner sigui una romanalla supervivent d'un estol de cossiers, com els que ballen anualment a Montuiri, a Algaida i a Manacor. Ordinàriament són sis més una dama, engalanats tots amb vistoses robes multicolors. Els acompanya un dimoni vestit de sac amb flames pintades, amb la cara coberta per una careta d'on surt una poderosa cornamenta. Amb la mà porta una barra d'albó de donarda. Pega bots acompassats amb els sons dels xeremiers. A Santanyí teniem cossiers. La seva presència consta per tres vegades en el mencionat llibre:

Pàgina 137: *Item per los gastos de las festas de la obra de 1798, joyas, vestits de Cosiers, Predicadors, sonadors, etc. quoranta y cinch lliuras.*

Pàgina 162: *Item per Gasto de las festas de la Obra de 1800, Sabates y vestits de Cosiers, Sonadors, Joyas, Predicadors, capellans, etc quorante quatre lliures.*

Pàgina 196: *Item per la festa de la obra del present any, so és, sebatas per los cosiers, xirimias, Joyes per córrer en el cós y damés precisos, quoranta y cinch lliuras.* Era l'any 1804.

El fet que es pagassin sabates i vestits als cavallets i als cossiers demostra clarament que tots eren autòctons. Serà el nostre dimoni l'antic acompanyant dels cossiers? Tenc per cert i segur que els dos dimonions són creació recent, concretament de l'any 1932. Ho sé per testimonis vivents. D'altra banda he de confessar que cap dels vells que he entrevistats coneix l'existència de cossiers. Ningú no ha sabut de què els parlava. Fa molts d'anys que degueren desaparèixer. No sé fins quan les seves evolucions i la seva orgia de colors va alegrar els nostres carrers. La madona Maria Vidal d'Es Llombards no sabia què eren els cossiers, però en recordava una bella cançó:

Ja direu a lo meu bé
aquell de fora Mallorca
que d'anar-hi estic resolta
si ma mare m'ho comporta
vestida de cossier.

El que estranya i crea dificultats per a admetre aquest origen del nostre dimoni és l'existència pretèrita d'un altre dimoni en les festes d'Es Llombars i d'un tercer en les de S'Alqueria Blanca.

Vejau una relació de les persones que han encarnat els dimonis dels tres nuclis amb les dades que he pogut espigolar de testimonis vients sobre la seva indumentària. Amb la seva publicació evitarem que es perdin per a sempre. Seguesc l'ordre cronològic.

S'ALQUERIA BLANCA

Damià Ripoll Vidal «Reió» (1877-1956)

Ignor quants d'anys va esser dimoni. Sortia per la revetla i el dia de Sant Roc. Portava una túnica de saca, sense cames i amb una caperutxa. Les banyes eren de sac, dretes, cap amunt. No hi ha dades referents a la coa. Duia canyaferla.

Pere Pons Pons «Tomàs» (1897-1970, dates aproximades)

Desconec els anys que fou dimoni. Vestit amb una granota de saca, amb cames i caperutxa. Les banyes eren vermelles i per avall i la coa penjant, però els darrers anys li havia desaparegut. Com a adorns duia a cada costat una franja de roba vermella. Em diuen que duia un albó de donarda.

ES LLOMBARDS

Antoni Ferrer Barceló «Soler» (1840-1912)

Ningú no en serva memòria. Se sap però que fou l'antecessor del seu fill Joan. No hi ha dades referents al seu vestit.

Joan Ferrer Grimalt «Soler» (1871-1945)

Fill de l'anterior. Conegut popularment amb el nom d'«el dimoni Soler». Ho fou una quinzena d'anys. Anava vestit amb una granota de saca, estreta amb una faixa vermella. Les banyes, que sortien de la cuculla, eren vermelles, amb les puntes per avall, i defensades per una munió d'espines d'esparguera de gat. La cuculla era també de saca. Repartides pel vestit duit trinxes de roba vermella i qualcuna de negra entremesclada. Canyaferla amb la mà i una taleca de sac penjada per una corda a un costat, destinada a posar-hi tot el que li donaven.

Jaume Covas Vicens «Ferrer» (1891-1968)

Era de Santanyi. Conegut amb el nom d'«el dimoni» per antonomàsia.

sia. Començà a sortir vers el 1932 i no s'aturà fins tres o quatre anys abans de morir. Ballava per Sant Domingo, com tots els dimonis d'Es Llobards. Uns pocs anys deixà d'exercir. El seu vestit era una granota de saca escotada, proveïda de capulla, d'on arrencaven les banyes, de sac, penjants, i amb una franja vermella. La coa era tota vermella, voltada cap amunt en espiral mitjançant una ànima de fil de ferro, i amb agulles per a la defensa. Tancava la granota una filera de botons. Amb la mà brandava una canyaferla. Sempre penjada a la boca hi duia una pipa de fust molt grossa. Al costat una taleca de sac, més fonda que ampla, amb corretja també de sac, on hi guardava un canó d'esca grcs i tots els presents que li feien. Ballava amb la música dels xeremiers de Ses Salines, un dels quals era l'amo en Pubil. El vestit el confeccionà una dona a davall una figuera.

Les joies es corrien en Es Camp d'en Torrella. Era la seva missió donar el sus, tant als corredors com als cavalls. Encalçava les allotes perquè fessin via. Sempre que perseguia elements del sexe femení llançava un crit ritual: «aaaaalça-li d'abaix!!!».

El dimoni Ferrer, vestit com un siulet de fira, és tal vegada el dimoni de més reganyols que ha existit en el terme. Lleuger de cames, afectat de pegar fues i de llançar i rossegar amb energia la canyaferla, en definitiva, gelós i conscient del seu infernal ofici, que professava amb un mestratge exemplar. Ocasionalment animà les festes de Santanyi.

SANTANYI

Josep Oliver Bonet «Colau» (1873-1955)

Com tots els dimonis del terme, actuava sense dimonions. S'incorporaren a partir del 1932. Sortí per primera vegada vers el 1910, aproximadament. La granota era de saca, amb caperutxa, d'on sortien les banyes, que eren vermelles. No hi ha seguretat respecte al color de la coa. Pel cos duia retxes de pintura, simulant flames, de color vermell i negre. I a l'esquena portava una carassa de dimoni, amb les banyes corresponents, dibuixada amb pintura dels mateixos colors. Feia la cercavila, i hortolans, forners, etc. li feien presents dels seus productes. Els guardava dins una taleca de sac que duia penjada.

Rafael Vidal Pons «Pou» (Nascut el 1922)

Fou dimonió durante quatre anys i a partir del primer any que es

crearen. El 1932 ho fou amb en Miquel «Murer». El 1933 amb en Joan «Paies». El 1934 i el 1935 ho fou tot sol. En Josep «Colau» era el dimoni gros. El vestit dels dimonions ha estat descrit per Rafel «Pou» com una granota de sac tancada per botons blancs grossos, amb una capulla, d'on partien les banyes vermelles. La coa, caiguda, també era vermella. El vestit no tenia cap adorn de color. A l'esquerra duïen penjada una taleca de sac, amb corretja també de sac, on hi posaven els obsequis. Amb la mà una canyaferla. Els dimonis eren els primers que corrien les joies, des de S'Aljub fins a la cantonada del carrer Major. El dimoni gros tenia la deferència de deixar guanyar els petits. El premi, penjat a una canya, consistia en una granera d'emblanquinar, un fregall, i un pollastre. La botiga de Ca'n Beu regalava unes espardeñyes a cada un. Anaven al tren a esperar els xeremiers. El salari d'un dimonió era aleshores de sis pessetes, mentres un jornal bo sols era de cinc.

Josep Sastre Vidal «Soler» (Nascut el 1919)

Acompanyat de dos dimonions que no solen esser mai els mateixos, encarna l'únic dimoni que sobreviu en tot el terme. La seva primera aparició fou vers el 1947 a les festes de Cala Figuera, amb un vestit gairebé totalment negre. Porta canyaferla, que també s'ha fet extensiva als caparrots, de creació moderna. No tenc present que hagi portat mai el vestit tradicional de sac, que d'altra banda experimentava, segons els testimonis, canvis segons l'usuari. Els vestits de sac actuals no deven esser excessivament antic, però mereixen a parer meu més atenció. Darrerament n'he observat algun que ha estat escoat. M'alegraria veure's restaurats, amb tota l'ornamentació tradicional. I ja acab, fent arribar la meua gratitud a tots els informants que amb la seva inestimable ajuda han possibilitat la redacció d'aquest article, i desitjant una llarga vida al dimoni actual, amb l'esperança de veure la seva imatge sempre revaloritzada, ballant únicament en el seu espai temporal que és la nostra festa, o en actes testimonials de la nostra cultura, servant el foc sagrat de la tradició. Que la seva ancestral imatge trobi sempre, dins el solar de la vila, un fil de continuïtat a través del temps i de l'espai.

Cosme Aguiló

Santanyí, juny del 1984

SANTANYÍ SEGONS L'ARXIDUC LLUÍS SALVADOR D'AUSTRIA

El camí de Cas Concos del Cavaller a Santanyí, de cada vegada pitjor, serpeja entre tossals suaus; als seus costats comencen alguns camins de carro i es veuen algunes casetes de conradors que tenen molt de caràcter, entre els seus hortets amb codonyers i magraners. Resten a la nostra esquerra un camí i un molí de vent; el que seguim s'estreny entre figueres de moro, garrovers, figueres i reduïts vinyets que guarneixen el terreny ondulat. Es destria, vers l'esquerra, el castell de Santueri i, en el pla, la blanca església de S'Alqueria Blanca; després d'un bocí de camí uniforme, s'entra a la vila de Santanyí, pel Carrer de Majoral.

Abans d'entrar en la descripció de Santanyí direm alguna cosa de S'Alqueria Blanca. Passat Son Sureda, surt de la carretera de Felanitx a Santanyí un camí, quasi davant un molí de vent; travessa la vall d'Es Carritxó; als galters de la dreta es veuen les cases d'Es Carritxó Vell i a les de l'esquerra les d'Es Carritxó Nou. A la conca de la vall es conren moltes de figueres, ametlers i vinyes. Es tramunta una coma i resta a l'esquerra la serralada de Santueri i Sant Salvador, baixant el camí vers la mar per una sèrie de terrenys sembrats d'olivar i garrovers. Deixam a l'esquerra les cases de Ca'n Fruital, que té una torre rodona amb mènsoles a l'entorn que aguantaren un matacà i una espècie de cúpula a la part alta; a la dreta tenim Es Puig Gros i la seva perllongació, més amunt de S'Alqueria Blanca, s'anomena Sa Penya. Es creua un camí i es puja fins a un Coll des d'on es descobreix, a l'esquerra, la gran església de S'Alqueria Blanca i, a la dreta, el Puig de Consolació.

S'Alqueria Blanca és un llogaret que depèn administrativament del municipi de Santanyí i dista de dita vila 5'5 quilòmetres. Té 883 moradors i 112 cases. Els vesins obtengueren el 12 d'agost de 1822 el permís episcopal per edificar un oratori públic, que molt prest fou acabat i beneït; el 24 d'octubre de l'any 1850 fou convertit en església sufragània de la parròquia de Santanyí. El 1851 s'inicià l'edificació d'una nova església, en el creuer, que es dedicà a Sant Josep, una vegada finida fou beneïda el 1863; se li afegí el 1881 una garrida capella de la Comunió, a la dreta. Es puja fins al portal per una escalonada de cinc graons. La façana, orientada cap a la mar, té dues torretes als costats i un atri amb un pòrtic de tres arcs; a la façana posterior excel·leix l'absis. L'interior té forma de creu llatina amb columnes rústiques; en els braços, desproveïts de tota ornamentació, hi ha dues capelles; a la dreta de l'entrada, la capella de la Comunió al peu dels arcs que sostenen la gran i elegant cúpula amb cassetons està l'altar major, en un presbiteri en forma de copinya i altres capelles als costats. A les llunetes es llegeixen les següents inscripcions: *Domus orationis, Domus Dei, Domus sacrifici, Domus salutis*. Prop de l'església s'alça la Torre d'En Timoner, quadrada, amb finestres d'estil Renaixement i lladronera. A la vora del camí de S'Alqueria Blanca a Santanyí, que passa per terrenys rocosos, s'està bastint la Casa de les monges, i se veuen moltes pedreres.

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Santanyí està col·locat sobre un turó que coronen dotze molins de vent; té 2.534 habitants i 710 cases, de les quals n'hi ha deu de deshabitades; totes són de planta baixa, manco nou que tenen planta baixa i un pis; com els pobles del pla, les cases tenen portals d'arc de mig punt i, generalment, sols dos finestrons; moltes tenen hortets de figueres de moro, algunes vegades, amb magraners, ametlers, figueres i garrovers; moltes de cases tenen a la façana fermadores de pedra on lliguen les bústies. Els carrers són de paviment irregular i estan sens empedrar. La vila és pobra d'aigua i els camps dels seus entorns són secanyes pedregoses que fan bo el vell refrà: **Santanyí, dolenta l'aigua i poc vi**; en canvi té grans pedreres d'un marès compacte, calcària, de gran finíssim, que és coneguda a tota **Mallorca** amb el nom de **Pedra de Santanyí**. L'església parroquial fou bastida, potser, a finals del segle XIII o principis del XIV; la primitiva església gòtica, és encara visible, en part, malgrat les transformacions i reformes que ha experimentat. Té una sola nau, amb arcs apuntats, a la qual s'afegiren, més tard, dues naus laterals amb columnes quadrades. La nau lateral de la dreta fou absorbida per les capelles i la de la dreta es conserva destinada a hostejar algunes dependències de la parròquia; la nau principal de l'església primitiva, amb el seu portal i atri, es convertí en capella de la Comunió, manco l'absis, ocupat en l'actualitat per la sagristia. A l'època en què **Santanyí** estava enrevoltada de murada sens altra porta que la que es conserva encara, l'església era el reducte més important per a la seva defensa i encara es veuen al terrat les espitlleres per on disparaven contra els assaltants. El dia 25 de juliol de 1786 es col·locà la primera pedra d'una nova església, que fou beneïda l'any 1811, la dedicaren a la Nativitat de Nostra Dona i li donaren per patró Sant Andreu apòstol. Aquesta església és l'actual; és espaiosa i la seva estructura arquitectònica recorda la parròquia de **Lucmajor**. El seu exterior és molt senzill. A la façana no presenta més que el portal, dues finestretes i una claraboia; té, a cada costat, quatre contraforts i ambdós extrems dos pinacles a manera de torretes. La teulada està a una altura de 85'68 metres sobre el nivell de la mar. A la part posterior s'alça el campanar, torre quadrada amb una finestra ogival a cada costat, acaba son cub superior, més amunt de la motllura, amb un acabament piramidal amb adorns sortits a les arestes. En el seu interior, té una volta de canó amb nervadures i a les llunetes que resten entre elles s'obrin uns finestrals que ara es mantenen paredats. La cornisa està sostenuda per pilars plans amb triglifs damunt els seus capitells; hi ha cinc capelles laterals amb retaules barrocs i sobre el cancell hi ha la tribuna del cor, suportada per un arc rebaixat. Ocupen la tercera capella de la dreta la sortida lateral i un orgue barroc que procedeix de l'antic **Convent de Sant Domingo de Palma**. Davall el cor existeixen dues capelletes, una a cada costat. A la tercera capella de l'esquerra, que té cinc altars, es destrien encara deixalles de l'antic temple gòtic si bé emmascarats per una ornamentació barroca i una petita cúpula. Existeix un llanteroner format per simples tassonets d'oli. L'única construcció notable que es pot veure a **Santanyí** és l'anomenada **Porta Murada**, situada a la Plaça de la Porta; té portal amb dovelles format per un arc de mig punt i el baix poble li atribueix un origen àrab, però tot lo més deu ser del segle XVI, època en què s'emmurallà la vila. Es voltà **Santanyí** després que s'abandonà l'illa de **Cabrera**, el que donà lloc als moros que desembarcaren amb freqüència a la vorera, arribant inclús, l'any 1531, a entrar a la vila semblant la desolació; la major part dels moradors fugiren i s'abandonà el poble; per evitar, demà, la repetició d'aquests esdeveniments, la

Universitat treballà per aconseguir que la vila fos fortificada, el que es logrà en pocs anys; de totes maneres, la fortificació restà limitada a tancar alguns carrers, bastir la murada i edificar les portes.

A 5'5 quilòmetres de **Santanyí** en direcció nord-est, es trobà el santuari de **Nostra Senyora de Consolació**, sobre un pujol del mateix nom, que ha estat durant tres segles sota la protecció dels Jurats de **Santanyí**. De totes maneres, l'església d'ara no és tan antiga, doncs a principis del present segle es feren les oportunes obres per donar-li una nova forma, que es imitaren a afegir un nou arc, on està l'altar major. Totes les despeses de l'oratori són sufragades amb almoines dels fidels. Es celebra la festa de Santa Escolàstica el 10 de febrer; el 25 de març es celebra una altra festa i, finalment, la de Sant Roc el 26 d'agost. Per pujar al santuari es pren un camí, que passa per davant una creu. L'edifici, senzill encara que exteriorment massiu, forma angle recte amb l'església, a la dreta en direcció al **Puig Gros**, muntanya amb capdamunt rodonec i allargat que està a 271,49 metres sobre la mar, separat del de **Consolació** per un petit vall sembrat de figueres. És molt bella la mirada de l'imponent **Sant Salvador**; aferrat a l'edifici i el seu costat, existeix un gran corral de figueres de moro. La part posterior de la casa, que és la més alta, està esglaonada a la part baixa i s'obri un portal a l'exterior, on hi ha una pallissa; en el mur es veuen empotrades algunes fermadores de pedra per fermar les cavalleries. Des d'aquest punt és molt garrida la vista del **Cap Salines**, l'avinent **Santanyí** i l'illa de **Cabrera** a la llunyania. L'entrada és petita i el pati ample, està empedrat; al pati s'obrin tres portes, la darrera i més petita és un portalet d'arc de mig punt amb un finestró al costat. Quatre graons pugen a la clastra, d'on arranca l'escalonada, tot està protegit per un porxo amb una columna aïllada. El pati és bastant espaiós i s'hi asseu la gent que no cap dins l'església els dies de festa. Llavors es predica des del llindar de la porta de l'església i els fidels omplen el pati i l'escalonada. A la casa de l'antic **donat**, hi ha algunes finestretes amb motlures renaixentistes i una bona cambra; a les golfes hi ha algunes cambres encara que no existeix una hostalleria, propiament dita. Des de l'escalonada de la clastra es puja a l'església per sis graons. L'església no té res de particular. Té volta de canó de **trespol**, una espadanya amb arc apuntat i, davant, unes finestres en direcció a **S'Alqueria Blanca**; el seu interior és molt senzill; tres arcs sostenen una volta de canó que tindrà quinze o setze metres de llarg i uns set o vuit d'ample i una petita tribuna amb un enreijat bast de pedra. A la dreta hi ha dues grans capelles laterals, ambdues amb volta de canó, dedicada una a Sant Roc, protector contra la pesta que, segons la tradició, mai arribà a la vila. Pengen de les parets nombrosos ex-vost. La matige de Sant Roc és moderna i emplaça una antiga pintura; el retaule és de migrat valor. L'altra capella està dedicada a Santa Escolàstica, de molta devoció entre els pobladors de **Santanyí**; el retaule és el més antic. Tots els anys en la seva festa, puja en processó el poble de **Santanyí** per implorar la pluja, doncs, en aquesta comarca plou poc. La capella de l'altar major està més alta que el reste del temple i, sembla, fou edificada posteriorment; té volta de canó esbiaixada i sota les llunetes existeixen, a cada costat, una finestreta quadrada. La **Mare de Déu de Consolació**, que se venera en aquest altar, és una imatge, potser, tellada el segle passat; porta moltes **mides**. A l'esquerra pengen alguns vestits de **Sant Lluís** i de mariners. Des del portal, de mig punt, que s'obri a l'exterior es disfruta bella panoràmica, d'on es destria **S'Alqueria Blanca**, **San-**

tanyí i la planura fins a la vorera de mar; part d'aquest pla són sementers i part té arbreda. Aferrada a l'església, hi ha la caixa rodona de l'escala que puja a la tribuna del cor i a la teulada de l'església; porta la data de 1765. Des del terrat es contempla una preciosa mirada dels contorns. A la cantonada de la casa, hi ha un coll de cisterna amb un arc i un relleu interessant, però d'escultura basta; porta una creu i la data 1677. La part més alta de l'edifici correspon a l'altar major, que es pensava perllongar, posat que es deixaren dents; la part més baixa és el sòtil cobert de volta de l'església amb teulada. Després, la part més alta que l'anterior correspon a la capella de Sant Roc.

Molt aprop de Santanyi, al sud-oest d'aquesta vila, es troba el poblet d'Es Llombards. És un llogaret que dista 2,7 quilòmetres de Santanyi i pertany al seu municipi: té 350 habitants i 116 cases de planta baixa i un pis, manco 20 que són de planta baixa. L'església d'Es Llombards es beneí l'any 1789 i, per la seva arquitectura, se sembla molt a la de Calonge, amb una volta sostinguda per tres arcs; està dedicada a la Immaculada Concepció i la seva imatge es venera a l'únic altar existent. Com la població ha augmentat, resulta el temple insuficient i, per aquest motiu, s'han traçat els plànols per erigir una nova església.

...

A Son Marina (sic) (Can Marines?) hi ha una altra torre rodona amb un finestró amb la data 1633 i al costat el nom de Jesús. Davant de la casa d'aquesta possessió s'estén un dilatat figural i darrera les muntanyes de Sa Penya Bosca, el Puig Gros de Santanyi i el puig de la Mare de Déu de Consolació. Es pot pujar a la torre, des d'on es divisa formós panorama: als voltants es destria l'avinent i modesta església de Calonge, edificada l'any 1845. El temple té una espadanya; dos arcs semicirculars aguanten la volta de canó; a la dreta, la trona i damunt el portal un rosetó. A finals del segle passat s'alçecava sobre el solar de l'església actual una altra més petita, amb tres arcs que emparaven la volta i un sol altar; estava dedicat a Sant Miquel, que era el nom dels quatre caps de família que aidaren a l'edificació del temple. Actualment està dedicada a la Immaculada Concepció de Maria i la seva imatge es venera en el retaule de l'altar major. Calonge és un llocarró que depén administrativament del municipi de Santanyi, d'on està allunyat 11,1 quilòmetres; té 295 habitants i 52 cases i la major part tenen davant un forn per coure el pa, algunes figueres de moro, ametlers i figueres. El seu emplaçament és molt bell. Des de ca-l'amo En Pau, és molt interessant la vista de Portopetra i la mar.

...

S'Arxiduc Lluís Salvador d'Àustria, conegut a Mallorca per S'Arxiduc, va néixer el 1847 i morí el 1915. La seva primera vinguda a Mallorca data de l'any 1867, quan tenia deu anys. Entre aquest i l'any 13 va viure, intensament, culturalment, amorosament,... a l'illa i els seus «Nixes», I i II, devien ser familiars dels ports i cales mallorquins, com la seva figura devia cridar l'atenció per tot allà on passava. Set volums componen «Die Balearen», a més d'altres publicacions relacionades amb diversos caires de Mallorca i els mallorquins. A la seva obra s'incorporen gravats de Sa Porta Murada, Portopetra, Cala Figuera, Sa Torre Nova, Es Pontàs, el baix relleu de la cisterna de Consolació del 1677..., tot una prova del seu ull obert a les bel·leses naturals i a l'encertada obra de l'home.

Am
Santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Quan traduïa les anteriors apuntacions de «Los pueblos de Mallorca. La parte meridional de la Isla», a la vegada traduïda de l'alemany per Josep Sureda i Blanes, 1958, que morí fa uns mesos a Barcelona, vaig topar amb unes petites inexactituds històriques, que seria convenient esmenar algun dia.

La redacció de tot el que fa referència a Santanyi degué ser escrita abans de l'any 1873, data aproximada del trasllat de les monges de S'Alqueria Blanca, de Ses Cases Noves de Can Barres a la nova residència, que es bastia quan S'Arxiduc i el seu equip recorrien el terme.

Darrerament s'han escrites dues obres sobre S'Arxiduc, de variat contingut: «S'Arxiduc i el criat» de Francesc Donat, i «S'Arxiduc» de Joan March i Sencillo.

Sien aquestes paraules com un homenatge al mallorquí adoptiu, que ens homenajà primer ell «amb la paraula i el gravat».

M.P.

FESTES DE SANT JAUME, SANTANYÍ 1984

Programació dels actes a celebrar els dies 20, 21, 22, 24, 25 i 28 de Juliol, sota el patrocini del Magnífic Ajuntament.

DIVENDRES dia 20

A les 22,00—Pregó de les Festes de Sant Jaume 1984 per Miquel Pons i Bonet, Cronista Oficial de la Vila, i concert a càrrec de la Coral «Antics Blavets», a la Parròquia de Sant Andreu.

DISSABTE dia 21

A les 16,00—Gran tirada a guàtleres, a S'Hort d'en Nigorra, organitzada per la Societat Local de Caçadors. (Veure programes a part).

A les 17,00—Sortida de dimonis i caparrots, acompanyats pels xeremiers.

A les 18,30—Corregudes de cintes i jocs per a nins i nines a la Plaça Major.

A les 20,00—Inauguració a la Casa de Cultura Vil·lè Certamen de Pintura i Dibuix «Vila de Santanyí» i entrega de premis. Acte seguit inauguració de la mostra de pintura de M. Mandilego, a «la Caixa».

A les 23,00—Berbena al Camp de Deports amb:
Bertin Osborne, Aquarios, Barrabás i Bonet de San Pedro.

DIUMENGE dia 22

A les 16,00—Recorregut incògnit.

A les 18,30—Corregudes i concursos per a nins i nines i joves.

A les 22,00—IV Mostra de Balls Populars al Camp de Deports amb la participació de: GRUPO DE COROS Y DANZAS de Santa Cruz de la Palma (Islas Canarias), COROS Y DANZAS de Vega del Segura (Murcia), S'ESTOL DES GERRICÓ de Felanitx, ELS COSSIERS de Son Sardina i ORDI BROIX de Santanyí.

DIMARTS dia 24

A les 17,30—Concurs de Dibuix per allots de tercer a setè d'EGB inclusiv, a la Plaça Major, en homenatge a JOAN MIRÓ.

A les 19,30—Cercavila a càrrec de les «Majorettes» de Montuiri i Banda de Cornetes i Tambors de Felanitx.

A les 20,30—Presentació de la revista «SAL I XEIXA».

A les 23,00—Berbena amb: **Angela Carrasco, Orquesta Meravella, Aquarios i Hits.**

DIMECRES dia 25

FESTIVITAT DE SANT JAUME

A les 9,00—Amollada de coats.

A les 10,30—Missa solemne i sermó per Mn. Pere Sunyer Bonet, fill d'aquesta Parròquia.

A les 11,15—Inauguració de l'exposició infantil i entrega dels premis del Certamen de Narrativa «Vila de Santanyí».

A les 11,45—Recepció a l'Ajuntament.

A les 18,00—Partit de Fútbol entre el C.D. Santanyí i altre equip a designar.

A les 22,00—Representació de l'obra de teatre: UN MATALAS PER UN GRAMÓ-FON, per la Companyia de Xesc Forteza, al Camp de Deports.

Finalitzada l'obra de teatre i al mateix lloc amollada de focs artificials.

DISSABTE dia 28

A les 21,30—Concert per la Manda Municipal de Música a l'Església. Durant el curs de les Festes es disputarà un Campionat de Tennis.

NOTA: Exceptuades les berbenes, tots els actes son gratuïts. A l'Ajuntament se vendran bonos per les dues berbenes.

ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Galeria

arn
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

"Gitana" de Ramon Nadal.
Palma de Mallorca, 1913.

Un alçament revolucionari anticonstitucional a Campos de tràgiques conseqüències per als capitosts.

A la bona memòria i recordança del malaguanyat, enyorat amic i col·lega, que fou Cronista de la Vila de Santanyi, Bernat Vidal i Tomàs.

Fa breus setmanes, el bon amic i col·lega Miquel Pons, telefoneà a ca nostra, convidant-me a col·laborar en el programa de les populars festes de Sant Jaume, pregant-me que escrigués un petit esbós d'un tràgic succeït relacionat amb un fracassat alçament anticonstitucional esdevingut a Campos, ara fa més de cent cinquanta anys. Perillós entrebanc intentat dur a terme per un nombrós grup de fanàtics patriotes, que es deien defensors de l'Altar i el Trono. Malifet de tràgiques conseqüències, doncs tan esburbada eixida, jo la qualificaria de ninada, costà la vida als capdavanters del moviment revolucionari: Lloaxim Obrador, «Pere Ignaci» i Guillem Clar Vila, «Forné», natural de Santanyi. Ambdós afusellats el dia 23 d'abril de l'any 1823, en el Camp de les Ànimes, ubicat dins el terme de Llucmajor. Dita vila era, aleshores, Cap de Partit Judicial de la comarca.

La història comença així: el diumenge dia primer de desembre de l'any 1822, el poble de Campos s'aixecà amb armes rebellant-se contra el sistema constitucional, amb l'inconscient i infantil intent d'enderrocar el govern per enlairar, altra volta, en el trono de la nació el rei Ferran VIIè, exiliat a França, l'aclucat monarca que de retorn a Espanya instituí, novament, l'absolutisme i els tribunals de la Inquisició.

La primera mesura presa pels amotinats fou desclavar la làpida que donava nom a la plaça de la vila, dita de la Constitució, adossada a la façana de l'edifici de l'Ajuntament, esculturada en pedra de Santanyi, substituint-la per una altra que deia Plaça Reial. També detenint i empresonant els voluntaris nacionals amb la intenció de cremar-los, com també destituir el Consistori.

La majoria de conspiradors, uns tres-cents, s'havien armats d'escopetes, forques i ganivets, posant-se en estat defensiu, bastint barricades, emprant cantons, carros trabucats i soques d'arbres, taponant les vies, interrompent el trànsit dels carrers i cantonades de les principals vies més cèntriques i estratègiques de la vila i entrades de la població venint de Ciutat.

L'endemà tan sols durà vint-i-quatre hores, doncs assementades les autoritats de la capital, el Capità General Antoni Zea i el Caporal Polític, Ramon Despuig, Comte de Montenegro, ordenaren amb tota urgència que una companyia de tropa del regiment de Pàvia de granaders i d'Artilleria, comandades, respectivament, pel capità Marià Rodríguez, el tinent Miquel Salvà i el subninent Josep Ferrà partissin cap a Campos. A les deu del matí del dilluns arribaren les tropes a Campos fent aturada i prenent les mesures defensives, a l'entrada de Campos, ran del molí d'En Bujosa, a l'entrada del carrer Nou. Quan els conspiradors veren tants de soldats armats s'assustaren, apoderant-se el pànic de tota la tracaçada.

El capità Rodríguez, amb bons modors i so de pau, aconseguí dialogar i parlamentar amb els caps dels insurgents. Un dels principals que encapçalava «l'heroicitat» era el Rector de la Parròquia, Dr. Pere Francesc Sastre, sacerdot que des de l'any 1806 era el director espiritual de tota la comunitat campanera, com també el propietari Lloaaxim Obrador, «Pere Ignaci», el senyor Gori Mesquida, propietari de So N'Oliver, i Guillem Clar, «Forné», de Santanyi.

Després d'un perllongat debat i prometent que tot s'arreglaria, resolgueren capitular acollint-se a les bones paraules i a l'indult promès pel militar, prosseguint la normalitat.

Tot seguit la tropa ocupava els llocs més importants de la vila, alliberant els presoners, per després aquarterar-se en el convent dels Mínims, resolució aprofitada per comunicar, mitjançant un correu, al Capità General, que la tranquil·litat era completa en el poble.

És tradició que quan el capità comunicà als seus superiors la capitulació dels exaltats, la rubricava amb aquestes paraules: «Nada había habido tan sensible en la insurrección como el que hayan maltratado la preciosa lápida, monumento de nuestras libertades, la que quedará luego en su primitivo estado y cual deseamos todos los buenos».

La dematinada del dia 3 arribaren a Campos el caporal Polític, el capità General, escoltats per una columna composta del Regiment de Pàvia, Milícia Activa i Nacional Voluntària, encerclats d'un patriòtic entusiasme, donant vives a la Constitució, repetint-se quan, amb tota solemnitat, tornaren col·locar en el seu lloc la làpida a la façana de la Casa Consistorial, adornada amb palmes i llorers.

El mateix dia el Comte de Montenegro comunicava al batle de Ciutat i el Capità General a la Comandància General, dient-los aquestes paraules: «Para que el mérito público sea sabedor a la mayor brevedad de esta fastuosa noticia». La del General finalitzava amb aquesta «rimbombant» frase: «Sellar con la propia sangre el voto de la Constitución o Muerte». Ara, transcurrits cent cinquanta anys de tan luctuós succés i els ànims no estan exaltats i contemplat tot sota una panoràmica sossegada, em recorda uns hexàmetres horacians d'«Art Poètica», que diuen: «Les muntanyes estan de part, pariran un ratolí ridícul».

El dia 5 eren traslladats a les presons de Ciutat els capitosts de la insurrecció, mentre altres quedaven detenguts a la presó de Campos. Horabaixenc la tropa arribava a Palma, entrant per Ses Enramades i el «Diari de la Constitució» escrivia: «Llegan a la ciudad la mayoría de los valientes que marcharon a batirse con los facciosos de la villa de Campos, sin que se hubiese disparado un tiro, tributándoles un triunfal recibimiento a los bravos, a los intrépidos, a los dignos hijos de la Patria». Foren rebuts per una comissió de l'Ajuntament, dirigint-se la comitiva de cap el Born, on els esperaven les autoritats i en nombrosa manifestació anaren fins a la Plaça de Cort. Allà es repartiren a la multitud uns fulls amb uns adients versos escrits a propòsit, exalçant aqueixa desbaratada insurrecció.

Les aigües tornaren al seu curs normal. Mentrestant s'obrí un perllongat procés judicial culminant amb la condemna a mort dels principals caps de bandolina: Lloaaxim Obrador, de 42 anys, y Guillem Clar, de 24. El propietari de So N'Oliver, Gregori Mesquida, també la justícia el condemnà a la darrera pena, que no se pogué dur a terme degut que va estar amagat molts de mesos dins una pleta, alliberant-se, per tant, de tan tràgica sentència.

El Rector Pere Francesc Sastre, va sofrir més de set mesos de presó i quatre de confinament per després, derrocat el règim constitucional, donaren-li una canongia de gràcia a la Seu de Ciutat.

La sentència fou executada el dimecres 28 d'abril del 1823, al punt del mig dia, dins un sementer, dit de les Ànimes, proper a la partió del terme de Llucmajor a Campos, a prop de Païssa. Els reus foren traslladats uns quants dies abans de la presó de Ciutat a la de Llucmajor. El veredict del tribunal els comdenava a donar-los volta de garrot, mes, degut a una gestió del Comte de Montenegro, que des del mes de febrer havia estat substituït del càrrec per Ginés Quintana, conseguí no es dugués a terme i encara hi havia un seriós problema, doncs no hi hagué cap persona a Llucmajor que volgués fer de botxí. Per més afronta el tribunal volia que fossin afusellats per l'esquena, i va prevaler el parer del comte que digué: «Que tot era morir i per tant que els disparassin quatre bales, dues en el cor i en el cap de cadascun».

La pressó de Llucmajor estigué greument vigilada per una companyia de soldats, perquè es temia lo pitjor, fins que arribà l'hora. Foren preses cauteloses mesures de seguretat. Els dos reus foren conduïts al lloc del suplici, qualcant damunt un ase, vestits amb una túnica i una corda pel coll. En aquells suprems moments els acompanyava a bé morir el frare observant del convent de Llucmajor, Pare Joan Font, que no els abandonà mentre estaren en capella, ajudant-los fins el darrer instant de vida, ambdós encerclats d'una santa resignació i perdontant el jutge que els havia condemnat.

La columna de l'afusellament era manada per el tinent coronell Francesc Irsola, l'integraven dues companyies i un piquet de la Milícia Nacional Voluntària d'Infanteria i de Cavalleria amb els capitans Josep Amer i Tomàs Villalonga i el tinent Joan Mut. Complida la sentència, els cadàvers foren soterrats dins un clot a la plaça del cementeri de Biniferri, sens posar-hi cap senya ni fita. Al fons del vas hi tiraren una carretada de calç viva i una altra sobre els morts, per més inri, segons una nota que deia: «Para que consumiéndose más pronto sus cadáveres no quedase memoria de ellos».

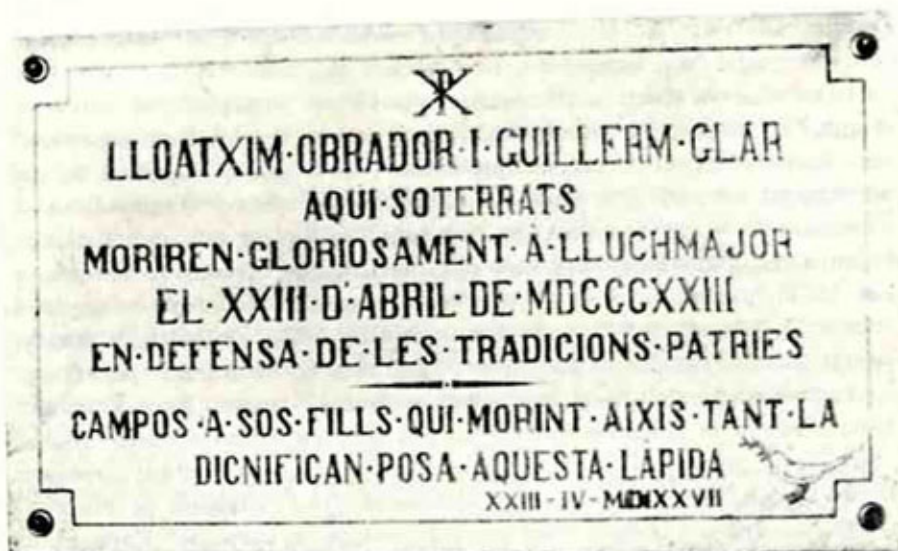
Pocs dies després d'efectuada la sentència, el gendre de Lluís XVI, de França, anomenat Duc d'Angulema, defensor de la causa dels aliats, entrà a Espanya davant els Cent-mil Fills de Sant Lluís, restablint l'absolutisme en el nostre país i retornant el trono al rei Ferran VIIè.

Fins aquí els fets i esdeveniments més remarcables d'aquesta tràgica conspiració. Com a Cronista Oficial de Campos, tenc la satisfacció de guardar el manuscrit de l'oració fúnebre que amb motiu del tràshat dels cadàvers dels dos compatricis, màrtirs immolats en defensa de

l'Altar i el Trono, en processó des del cementeri de Llucmajor a Campos, precedits del clero amb creu alçada i una multitudinària manifestació popular de gents arribades de tota l'illa i portat el taüt a braços d'amics i paisans, fou traslladat a peu i de gent a cavall acompanyant els familiars. El dit document, que conserv amb gelosia i esment va ser un obsequi d'aquell bon amic i notable arxiver senyor Jaume Lladó i Ferragut, en el qual es detallen amb minuciositat els més petits detalls humans, espirituals i nobles dels dos màrtirs que ofrenaren llurs vides per un ideal i un amor a un monarca, presoner i confinat a un país estranger. Era el dia 13 de desembre de l'any 1823, arribats a Campos, tengué lloc a l'església parroquial, que resultà insuficient per donar soplug als milers de persones congregades. El rector, Pere Francesc Sastre, oficià el solemne funeral ajudat pels capellans mossèn Miquel Pons, de la parròquia de Sant Miquel, i del rector de Santanyi, mossèn Benet Vadell, acompanyats per altres sacerdots i religiosos de viles externes. L'oració fúnebre, com he dit, estigué a cura del Pare Font. És un auster i valuós document testifical, homilia perfecta, detallant els petits instants de les vides dels dos herois. Acabades les honres fúnebres, el taüt, folrat de vellut, que contenia les despulles, fou col·locat a un ninxol a la paret de la capella de Sant Lloaixim del temple parroquial, on des de fa cent cinquant anys esperen la ressurrecció. El 23 d'abril de l'any 1927 es posà una làpida epigràfica, que diu: «LLOATXIM OBRADOR I GUILLEM CLAR AQUI SOTERRATS MORIREN GLORIOSAMENT A LLUCMAJOR EL XXIII D'ABRIL DE MDCCCXXIII, EN DEFENSA DE LES TRADICIONS PATRIES. CAMPOS A SOS FILLS QUI MORINT AIXIS TANT LA DIGNIFICAN POSA AQUESTA LAPIDA. XXIII-IV-MDMXXVII».

Establerta altra volta la monarquia en el país, el Rei Ferran VIIè, per premiar la lleïtat del poble de Campos, publicà una Reial Orde, transmesa a quatre ministres del Consell Reial, concedint a la vila de Campos el títol de FIDELISIMA, com també l'escut de fidelitat als veïns Cosme Lladó, Antoni Alcires, Jaume Vidal, Joan Prohens, Jaume Mesquida, Jaume Alou, Biel Mas, Miquel Valls i Antoni Mora. La mateixa distinció concedida a tots els fills de l'immolat Lloaixim Obrador, com també al segon d'ells la gràcia d'anomenar-lo subtingent a un regiment de l'exèrcit espanyol. El document està datat a Madrid el dia 16 d'agost de 1825, firmat per Zambrano i enviat al Capità General de Mallorca.

Amb la següent nota, publicada en el suplement del «Diari Balear»

Làpida col·locada a la capella de Sant Joaquim del temple parroquial de Campos, quan es complia el centenari de l'afusellament, adossada al ninxo on reposen les despulles dels dos executats.

del dimecres 21 de desembre del 1823, em plau tancar aquesta tràgica efemèrides. Diu així: «Así se eternizó la grata memoria de estos buenos vasallos más duradera que si fuese escrita en mármoles o láminas de oro. Así la villa de Campos y el clero se esmeraron en disponer unos funerales que manifestasen el amor que tenían a D. Joaquín Obrador y a Guillermo Clar y la veneración que profesaban al digno objeto por quien habían padecido tan horrorosa muerte».

En el decurs de molts d'anys circulà, de boca en boca, de la gent de Campos i Lluçmajor la següent glosada:

*De Campos era es forner
que l'any vint-i-tres mataren.
Era d'aquells que servaren
sa Llei de Déu vertader.
Oh Mare de Déu de Gràcia!
és hora que alceu sa mà
que la traga va matar
Don LloaTxim Pere Ignaci.
Per devers son Juaneta*

*jo los vaig veure passar,
an es forner va tocar
sa bala a s'orella dreta.
Devers mig dia fa sol,
jo los vaig veure passar
amb un Sant Crist amb sa mà
i es dogal an es coll.
Sa senyora degué dir
quan va veure sa cadira:
oh espós de sa meva vida,
assuquí vareu morir!
Sa senyora deu dir ara,
amb molta pena i tristor,
fills meus, amb sa processó
mos hem d'anar a Lluçmajor
a dur ets ossos de ton pare.
Oh baül de gran valor,
de vellut negre forrat,
bagues de floc encarnat
i tatxetes de llautó,
es poble de Lluçmajor
en va quedar alabat.*

Miquel Roig Adrover
Campos, juny del 1984.

am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Cronicó de Sant Jaume 83 - 84

Juliol-83.—Circular de l'Ajuntament de Santanyí i Alcaldia pedànea de Cala Figuera per una millor convivència i solució de problemes.

Cesa com a secretari interí Antonio Casado González i es contracten els servicis com a secretari assessor d'Agustí Cerveró Sánchez-Capilla.

15 i 16.—Festes populars de Cala Figuera. A la revetlla actua el grup «Revetlla de Sant Antoni». El 16 festa religiosa i cívica.

A la «Marieta Gual» de Cala d'Or exposen Maria Vich, «La Hermandad pictórica».

S'anuncien les bases del I Certamen Internacional de Pintura i Dibuix de Cala d'Or. Primer premi 150.000 pessetes.

21 a 31 festes de Sant Jaume. Per primera vegada les berbenes es celebren al Poliesportiu Municipal. VI Certamen de Pintura i Dibuix «Vila de Santanyí». S'accepten 85 obres. Obté el premi «Vila de Santanyí» dotat amb 125.000, l'obra «Maig 1983» de Miquel Salvà. S. B. Busser, exposa a «la Caixa». «Especial Santanyí» a «Diario de Mallorca».

La col·lesta de la Festa de l'Obra és de 126.316 pessetes.

El C. D. Santanyí novament a Tercera Nacional. President el metge Jeroni Obrador. La plantilla la més jove de la categoria.

S'espera que en el Consell de Ministres sia aprovada la Urbanització de Mondragó.

25. Visita del President de la Comunitat Autònoma, Gabriel Canyelles.

28 a 31 festes de Portopetra. A l'«Hotel Porto Petro» exposa Mandilego.

La central telefònica de Cala d'Or de 900 línies ha passat a 1.200.

John Ulbricht exposa a la galeria de «Marieta Gual».

Agost.—Es asfaltat el camí d'Es Cap d'es Moro.

4. El Gabinet Ornitològic Balear es manifesta davant el Govern Civil en protesta contra la urbanització de Mondragó.

6 a 8 festes populars en Es Llombards.

La brigada de picapedrers de mestre Jeroni Llambies, després d'aixecada una gran grua, reparen la part esquerra de la façana de la Parròquia deteriorada per un llamp el passat 18 d'octubre. Hi hagué espectació.

El primer premi de pintura «Cala d'Or», dotat amb 150.000 pessetes ha correspost a Amador Magraner.

8. A Cala d'Or es descobreix un bust a don Pep Costa i Ferrer, original de l'escultor català Borrell-Nicolau, dins el programa de les festes. Pronuncià el discurs de la inauguració del monument el publicista senyor Lluís Ripoll. El programa de les festes està dedicat a don Pep Costa, «Pícarol», amb motiu del passat 50 aniversari de Cala d'Or. Es reproduïx una caricatura del senyor Costa Ferrer original de Bagaria. Es presentà al Foment de Turisme un cartell commemoratiu dels 50 aniversari de Cala d'Or. A la galeria de «Marieta Gual» exposa Toni Dionís.

13 a 16 festes patronals a S'Alqueria Blanca. Entre els actes programats una exposició de fotografies «S'Alqueria Blanca abans de l'any 1940» i una representació de «Ses criades d'avui en dia» de Caterina Rigo Estelrich.

A la darrera edició del premis internacionals de Dibuix de Felanitx és guardonat amb el primer premi l'obra «Malev vos informa» de Guillem Vidal Munar.

25. Exposició de Jesús Camargo a la Galeria Santa Maria del Mar de Cala d'Or.

27. «La paz y el silencio de Cala d'Or fascinan al turismo europeo» titulars de «Diario de Mallorca». Juntament amb Cala Millor, Cala d'Or registra els índex més alts mentre Palma té els més baixos.

30. A S'Alqueria Blanca, la madona Antònia-Aina Bonet de Son Rossinyol compleix 100 anys. Des de fa molt de temps Santanyí no podia celebrar un esdeveniment tan singular.

31. Segons l'Anuario del Mercado Español Calvià, Alcúdia i Son Servera estan entre els pobles més rics d'Espanya amb una renda «per capita» superior a 750.000 pessetes. Segueixen en aquesta relació Santanyí, Capdepera i Sant Antoni (Eivissa) en el nivell 9, amb una renda entre 620.000 i 750.000 pessetes.

A les festes de Ses Salines exposaren ceràmiques Raimon Galà i Rosa Vidal. Un poc fora temps volem recordar que a una bústia de Mondragó un ferretico hi feu el niu, com també que es dedicà un carrer a Jordi Bosch, que hauria de ser un carrer de més categoria i no sols, quasi, de portasses.

Setembre.—2. Gustavo exposa olis, objectes i serigrafies en el Banc de Crèdit de Cala d'Or.

4. Nova Associació de Veïns de Cala Figuera. És elegit president Joan Ferrer Cànaves.

A la tarda, S'Alqueria Blanca festeja el cent aniversari de la madona Antònia-Aina Bonet, de Son Rossinyol. Molta de festa. El seu nebot mossèn Jaume Bonet celebra la missa. Hi ha poesies i cant. L'Ajuntament li ofrena una placa, «Sa Nostra» una palangana i «la Caixa» una pensió vitalícia. Li desitjam molts d'anys.

Els grumers han estat la desgràcia de l'estiu.

S'han asfaltats els camins d'Es Pou del Rei i de Son Garrot.

Es crea una aula d'EGB a S'Alqueria Blanca per alumnes de 4 i 5 i s'anomena professora a Maria Vicens. També una a Cala d'Or per 1 i 2 d'EGB.

14. Oposició del Foment de Turisme a la urbanització d'Es Trenc, Cala Mondragó i Sa Dragonera.

Hi ha un servici d'autocar pels alumnes de Cala Figuera.

16. Reunió a l'església per tractar de la restauració de l'orgue.

Assisteix poca gent. Es comentà que hi ha un pressupost signat per mossèn Jaume Serra i el tècnic alemany Gerard Grenzing.

Joan Riera Ferrari convoca un premi de Dibuix. Sally Weintranb, pintora naïf, exposa a Piccadilly Pub, de Cala d'Or.

20. El Dr. Llorenç Vidal Vidal, Inspector d'EGB, representa Espanya a un congrés de la UNESCO a Sofia.

24. El cinturó ciclista passa per S'Alqueria Blanca, Santanyi i Es Llombards.

29. Roman Escales Llimona presideix una reunió per tractar de l'orgue, a la Rectoria. És una reunió profitosa.

Festes de Sant Miquel a Calonge. Guanya el premi de Dibuix, Bonaventura Vallbona Vadell. El premi de gloses correspon a Jaume Julià Adrover. Un grup local representa «El metge a garrotades» de Molière.

Octubre.—3. Gerard Grenzing anuncia que vendrà a desmuntar l'orgue i se li comunica que s'ha reunit la junta i que vol les coses clares. S'arriba a un acord. El dia 5 es col·loca una passadís que va de l'orgue al cor. El 6 comença el desmuntatge de l'orgue. S'organitza un taller en el cor.

Benjamin Smith exposa a la Casa de Cultura. El pintor anglès resideix a Cala d'Or fa vuit anys.

La Biblioteca Municipal ha estat traslladada a la Casa de Cultura. Durant quasi dos anys ha estat a una sala de la Rectoria. Ara ha guanyat amb llum i espai. També radica a la Casa de Cultura. «Sa pedra d'es peix», el Jutjat i el Saló d'actes destinat a exposicions, conferències, reunions de tota mena.

Ha sortit «Info Press Balear-Cala d'Or» editat a Gràfiques Cala d'Or.

13. S'anuncia un probable fre del Consell de Ministres a la urbanització de Cala Mondragó.

14. S'anulla la declaració de Centre d'Interés Turístic per a Mondragó pel Govern.

14. Andreu Ferrer Mir primera medalla d'escultura al XLII «Salón de Otoño», amb l'obra «Alegria de viure».

La Banda de Música a les festes de la Beata de Ciutat i també un grup de balladors.

Antònia Vicens resta finalista a València, Premis d'Octubre, amb «Gelat de maduixes».

21. Nova reunió entorn de l'orgue i la gent està contenta.

23. Mig dia de fira amb molts de firers. S'ha eixemplat l'espai habitual a molts de carrers cèntrics.

21 a 30. 1er open internacional d'escacs a Cala d'Or, que guanya l'alemany Hecth (RFA), 7 punts.

Parròquia de Sant Andreu publica el «Butlletí Informatiu».

Es anomenat metge titular el senyor Eloy Jesús Núñez y Núñez.

S'inaugura el Camp d'Esports de Cala d'Or. L'equip juga a tercera regional. Perico Pomar li ha compost un himne.

Han treballat a l'orgue el portuguès Antoni Simoes, restaurador especialista, Jordi Andújar, Anton Llauredó, Jaume Campderrós. S'ha fet necessari emportar-se'n alguns tubs atacats de lepra. Tot ha estat supervisat per Gerard Grenzing.

Novembre.—1. És inaugurada l'ampliació del cementiri parroquial de S'Alqueria Blanca-Calonge, segons el projecte de l'aparellador Joan Catany Taverner. El nombre de nixols és de cinc-cents i el preu de les sepultures de 25.000 a 170.000 pessetes. Realitza la benedicció el Rvd. Gaspar Montserrat, assistit pels mossens Baltasar Amengual i Nadal Palmer.

En aquest dia s'ha pogut admirar la reforma i ampliació del cementiri de Santanyi.

Rotulació dels carrers de Portopetra i Cala Llombards. ¿Quan seran revisats els carrers de Santanyi, S'Alqueria Blanca i Es Llombards?

Es entregat un local ubicat a la Casa de Cultura a la «Asociación de Amas de Casa».

20. Les parròquies de Santanyi, S'Alqueria Blanca, Calonge, Es Llombards, i Cala d'Or, i altres components de l'Arxiprestat, visitaren el Monestir de Lluc, coincidint amb el primer centenari de la Coronació Pontifícia de la Mare de Déu de Lluc.

26 a 30 festes de Sant Andreu. El 26 vetllada musical organitzada pel Consell Parroquial a la Parròquia amb la intervenció de Maria Antòni Burguera, Joan Antoni Sunyer, Francesca Suau, Pau Roig i Maria Roig.

27. Dia 30 homenatge als músics Andreu i Joan Bennàssar Orell per la seva dedicació a la Banda de Música local, amb la col·laboració de les mestres de casa i el patrocini de l'Ajuntament, a càrrec d'Andreu Bennàssar Bonet, Maria José Martorell i Gabriel Aguilera Perelló, a l'església parroquial. S'interpretaren dues composicions del compositor santanyíer Andreu Bennàssar Bonet, «Com un somni» i «Añoranza».

A la Casa de Cultura inauguració de l'exposició «Es Pontàs dins la pintura d'ahir i d'avui». Foren presentades obres de Caterina Barceló, Francisco Bernareggi, S. B. Busser, Jesús Camargo, Pere Camps, Bartomeu Capó, Daniel Codorniu, Cosme Coves, Gabriel Fiol, García-Cuervas, Wilhelm Kühnlein, Mateu Llofriu, Andreu Maimó, Macià Mandilego, Ramon Nadal, A. Ponç

Fullana, Maria Suau i J. F. Sureda i Blanes. Al Cinema Velar es representà «Ses criades d'avui en dia» de Caterina Rigo Estelrich. Temporalàs. S'anega un home a Cala d'Or.

A Cala Figuera es reuniren el Delegat Provincial de l'Institut Social de la Marina, el batle de Santanyí i gent del ram de la marineria per tractar de la futura construcció de «La casa de la mar».

L'Ajuntament ha oferit un terreny a les immediacions de S'Escola Graduada per edificar-hi un lloc de socorrisme.

S'han rectificat algunes corbes de la carretera Santanyí-Es Llombards. És molt elogiada la gran millora de la carretera de Santanyí fins a la demarcació del terme municipal de Felanitx.

Desembre.—3. S'informa, favorablement, al Consell Insular en matèria esportiva sobre la concessió de 1.813.877 pessetes per il·luminar les pistes de tennis i la pista del Poliesportiu Municipal.

4. A Maó mor repentinament el massatgista del C. D. Santanyí, Joan Rigo i Rigo, (a) Torres, de 63 anys. L'enterrament fou el 6 a Santanyí.

7. Santanyí es troba dins «la geografia del hambre para las ovejas» amb Llucmajor, Campos, Felanitx, Ses Salines, Manacor, etc.

El mateix dia 7 el Rector, Mossèn Bartomeu Ramis visita el taller de Papiol (Barcelona), on es restauren les trompes de l'orgue que no podien arreglar-se a Santanyí.

Visita Santanyí D. Antonio Rivero, Secretari Tècnic de Correus i Telecomunicació amb motiu de la creació d'una oficina tècnica a Cala d'Or.

8. Santanyí figura entre les poblacions que han presentat la documentació exigida per les autoritats sanitàries, en relació a l'escorxador.

A mitjan desembre hi ha saó. Les festes seran més alegres.

20. Mossèn Bartomeu Ramis, Rector de la Parròquia celebra les noces d'argent de la primera missa.

21. Morí a Manacor mossèn Guillem Pascual, que fou vicari de Calonge. Jaume Serra «Diari-29.1964, Manacor». Santanyí 1983. «Diari-47.1982, Santanyí». Alcúdia 1983. Miquel Pons, «Teatre del cicle de Nadal». Estudis Baleàrics, Vol. X, IX-83.

Donatius per l'orgue. El bisbe Ubeda 1.500.000, un grup d'alemanys, 735.350, altres donatius 387.447 pessetes.

Les entrades de la Parròquia 1.001.634 pessetes i 908.305 sortides.

29. Presentació de la carpeta «El pi» amb dibuixos d'Andreu Ferrer Mir i Simó Andreu, i un text de Miquel Pons.

Gener-84.—Demografia-83. Naixements 71,47 nins i 24 nines. Defuncions 73,35 homes (7 estrangers) i 38 dones (2 estrangeres). 29 casaments, 25 canònics i 4 civils. (Registre Civil).

Moviment religiós de tot el terme. Naixements 45, defuncions 71 i 26 casaments.

5. Arribada dels Reis a tot el municipi.

6. Representació de «L'adoració dels Reis» a S'Alqueria Blanca. Es repeteix l'èxit dels altres anys. Són presentats una colla de dimonis.

8. Trobada de bandes de música a Lluc i entre elles la de Santanyí.

Varvara de Gzell premi «Antoni Gelabert» de Dibuix organitzat per la Galeria Bearn de Ciutat.

10. S. B. Busser exposa a les Galeries Danús i el 14, Jesús P. Camargo a Artà. Joan Binimelis a Picadilli's Pub, de Cala d'Or.

12. Reunió de la Federació d'hotelers sobre la campanya 83. Cala Figuera, irregular, Cala d'Or, any bo.

15. Trobada de dimonis a Manacor. Hi són presentats els de Santanyí i S'Alqueria Blanca.

16 i 17. Foguerons i festes de Sant Antoni més vitenques que mai.

Ens comuniquen que el pressupost de l'Ajuntament fou aprovat el 27 de desembre. Total d'ingressos 169.900.000 i total despeses 169.900.000 pessetes.

24. Macià Mandilego exposa temes santanyiners a la Galeria Jaume III. També es concedeixen els premis del concurs de pintura de Santanyí, promoguts per «Sa Nostra» en el Col·legi Bisbe Verger.

Festes de Santanyí i Cala d'Or, 17 de gener i 30 de novembre. S'Alqueria Blanca, 17 de gener i 16 d'agost, com Portopetra. Es Llombards, 17 de gener i 8 d'agost. Calonge 17 de gener i 29 de setembre.

27. Antònia Vicens premi «Ciutat de València» amb la novel·la «Gelat de maduixes».

Es anomenat caminer contractat Bartomeu Vicens Rigo i Auxiliar administratiu en propietat Miquel de la Iglesia Florit.

Febrer.—2. Va morir mossèn Pere Sureda i Rosselló, qui fou ecònom de Santanyí des del 1940 a 1947. A ell es deu el canvi de la festa de Consolació, Mare de Déu de Març al primer diumenge de maig i la col·locació de la pintura de la Mare de Déu de Consolació a la Parròquia.

Mossèn Joan Ferrer i Pons s'ha jubilat i el 28 de gener s'acomiadà, juntament amb el canonge Bru Morei, de la Parròquia de Palma Nova. Ara resideix a Santanyí.

5. Concert de la Coral Sant Andreu a la Parròquia a benefici de l'orgue, 25.000 pessetes. Altres donatius de l'Ajuntament, Ministeri de Cultura, amics de Santanyí, feligresos, etc.

24. El metge titular de Santanyí, Jesús Eloy Núñez, és anomenat president d'AMETBA.

am
SANTANYÍ
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

Març.—Han estat realitzades obres a la Parròquia de Sant Andreu, unes relacionades amb la instal·lació de l'orgue, obrint dues finestres, dotant a la cambra de bigues i nova teulada. També s'ha fet obra a la sagristia. Urgeix solucionar la qüestió d'humitats procedents de les pasteres de la zona de jardineria que ocupava l'Escola Vella. La sagristia serà destinada a Museu Parroquial.

2. L'estudi i realització de les Normes Subsidiàries de Santanyi són obra de l'arquitecte municipal Joan Antoni Llobera Llorente.

4. Homenatge a Joan Miró a Cala d'Or, concretament a Cala Llonga, on el pintor Joan Riera Ferrari va mostrar, una vegada més, la seva creativitat.

El camp de futbol del Poliesportiu Municipal ha estat dotat de 18 focus més, amb una subvenció de 800.000 pessetes procedent del Consell Insular de Mallorca. Es celebra a la Casa de Cultura un Curset de Socorrisme. S'han formigonat 400 metres de l'emissari de Cala Gran amb un cost superior als 8.000.000. El 50 % corr a càrrec de la Comunitat Autònoma.

Els veïns de Cala d'Or estan en contra d'una gran construcció que aixequen uns alemanys perquè contradiu de l'entorn, entre altres coses.

16. Conferència a la Casa de Cultura de Miquel Aleñar i Fuster, sobre «Economia i Autonomia».

Es parla de la col·locació d'un rellotge a Consolació que connectat amb la campana tocarà les Avemaries.

31. Inauguració de l'exposició de pintura de Varvara de Gzell al restaurant Botavara de Porto Carí, de Cala Llonga.

Durant aquest mes ha fet molt de fred i han caigut quatre flòbies.

21. Mor a València l'arquitecte santanyíner Cosme Vidal Vidal. Havia nascut l'any 1929. Era doctor arquitecte i fou arquitecte del municipi de Santanyi.

Corren notícies sobre la creació d'un centre cívic a Cala d'Or, on hi radicarien correus, un lloc per la Guardia-Civil i una oficina de turisme.

Abril.—1. Trobada comarcal de donants de sang en Es Llombards amb la presència de Jeroni Albertí. A la missa solemne els pobles ofrenaren els seus productes típics. També hi hagué cants i balls. Antoni Burguera Cabrer ha estat anomenat coordinador de la Germenat de donants de sang.

La Corporació Municipal acorda dedicar un carrer d'Es Llombards a «El Pi de Formentor».

S'acondiciona amb conglomerat asfàltic un solar del carrer de Gómez Ulla, 3, amb destí a les pistes deportives dels alumnes del Col·legi Nacional Mixte (Escola Graduada). S'acaben les obres de pavimentació de la carretera Santanyi-Felanitx. També s'asfalta el pati de l'Escola d'Es Llombards. S'adquireix un terreny a S'Era Vella de S'Alqueria Blanca destinat a un equipament municipal.

Andreu Barceló Rigo, Capità de Marina Mercant ha estat anomenat Inspector de personal de flota.

23. Assemblea general ordinària dels veïns de Cala Figuera. Són repertits els «Estatuts».

Es convoca el concurs de narrativa «Vila de Santanyi» per infants fins a setze anys, sota el patrocini de l'Ajuntament. Es convoca el VIIè certamen de pintura i dibuix «Vila de Santanyi».

Torneig Internacional de Pasqua entre els equips del Fortuna, Felanitx, Mallorca i Santanyi, en les categories infantil i juvenil.

Per a Pasqua titelles a S'Alqueria amb «Gomis i Gómes».

Estrena mundial d'«Otoño en París», d'Andreu Bennàssar, inspirat en un quadro de Joan Miralles i lletra de Bernat Cifre.

Maig.—Subvenció de l'INEM a l'Ajuntament de 2.785.335 pessetes per la construcció d'un lloc socorrimet de la Creu Roja en carretera. Ja han començat les obres.

5. A la matinada i a les immediacions d'Es Pont de Na Llebrona (Manacor) un autocar de l'empresa Burguera de Santanyi, va tenir un greu accident. Ha estat inaugurat a Cala d'Or el conflictiu Cultural Bierhaus Zillertal.

6. Es treballa a la Plaça de Calonge que radica dins un terreny de 5.000 metres quadrats donats pels seus propietaris Antoni Adrover, Gelat, i les germanes Francisca i Miquela Estelrich, de Ca'n Marinons.

9. Nou comitè d'UM a Santanyi. Reunió a un hotel de Cala Figuera amb presència de Jeroni Albertí i Pere Morey. És elegit president Sebastià Obrador Company.

4. Dins el curset de llengua catalana i Història de Mallorca, que han impartit a la Casa de Cultura Sebastiana Rado i Antoni Vidal, seguint els cursos de Radio ECCA, Miquel Pons dona una conferència sobre «Joan Alcover i les dues llengües». Pep Roig exposa a «Estudio Joan», de Porto Carí, Cala Llonga.

11. S'exposa el Pla d'Urbanització amb les alegacions pertinents. Exposició de flors i plantes a la Casa de Cultura.

12. El matí «Festa del tondre» amb la participació de 22 tonadors al Poliesportiu Municipal i la concurrència de molts d'espectadors. A la tarda, des de Consolació, benedicció dels camps i dels fruits. Una tradició recuperada.

Juny.—1. Repart de premis del curs de llengua catalana al Molí d'es Comte. De Santanyi aprovaren el primer nivell 11 alumnes i 2 el cicle mitjà. S'ha ampliat l'Escola de S'Alqueria Blanca. El Consell Insular de Mallorca concedeix una subvenció d'un milió de pessetes per la Residència de Vells, que s'edificarà a uns terrenys dins S'Arrabassat cedits pel senyor Guillem Bonet i Rigo, de Can Barres a l'Ajuntament. La mateixa quantitat concedeix el propi Consell Insular per l'emissari de Cala d'Or. Senyalitzacions a Santanyi i Cala Figuera.

Helmut Fetz, pintor austriac, ha estat a Cala Figuera. Treballa en temes del Quixot i per fons hi posa l'illa de Cabrera.

9. «Festa d'es segar» al Poliesportiu Municipal. Actuen Tomeu Penya, Joan Toni i Maria Antònia. Xesca Suau, Miquel Vila, Xeremies de Ses Salines, tambors i dimonis, i el grup santanyiner «Ordi broix».

17. Els calongins peregrinen a Sant Salvador de Felanitx.

Blai Bonet.—«Hamlet i l'aparació». Dibuixos de Josep Guinovart. Druïda, 6: 2, Maó (Menorca). 1984.

20. El B.O.E. publica el real decret de la creació a Felanitx d'un nou Registre de la Propietat, que afecta a Santanyi.

21. Un rissaga, que perjudicà greument les embarcacions del port de Ciutadella (Menorca), també arribà a Cala Figuera i més directament al Caló d'En Boira, on es fonaren mitja dotzena de barques.

El recaptament per la festa de la Creu Roja dins el terme municipal puja a 42.464 pessetes. Cuida de l'organització Maria Sbert. Andreu Pons Fullana presideix la nova junta contra el càncer.

Cándido Ballester exposa a «Estudi Joan» de Porto Cari. En Es Camp d'En Bover hi ha unes avionetes pels qui vulguen volar.

22. Festa de fi de curs al Col·legi Bisbe Verger. Entrega de medalles i diplomes als guanyadors de les proves esportives.

Fi de curs en el Col·legi Nacional Mixte.

Juliol.—1. Joan Camps Liras és elegit nou president del C. D. Santanyi, que ha tornat a primera preferent.

3. Els orgueners Jordi Andújar, Jaume Capderrós, Peter Dunckern i Gerard Grenzins treballen a l'orgue.

4. Reunió a Ciutat amb el senyor Bisbe Ubeda de Gerard Grenzing, el Rector de Santanyi, mossèn Bartomeu Ramis, mossèn Guillem Fiol, el pastor Dietrich Hillebrand i Sra. per tractar de l'acabament de la primera fase de l'orgue i confirmació de la segona. S'anuncia que el 28 de setembre hi haurà un concert dins la «Setmana dels orgues històrics de Mallorca».

5. Els municipis turístics es posen d'acord per combatre els problemes i les activitats il·legals. Miquel Pons dirà el pregó de les festes de Sant Jaume. «Sal i xeixa» serà la nova publicació santanyinera.

S'anuncia el II Certamen internacional de pintura i dibuix «Cala d'Or».

6. Arriben tres caixes amb les trompes i un motor nou per l'orgue. Són les trompes restaurades a Papiol.

Continuen les excavacions a Ca'n Jordi sota la direcció del Museu de Mallorca. A la «Marieta Gual» exposen Paco Simon, Monique Girard, Oosterlynck, Joan Segura i Toni Coll. El PSOE sol·licita la protecció de Mondragó i Ses Salines d'Elvissa.

Miquel Barceló i Vidal és elegit director del Col·legi Nacional Mixte.

Am
santanyi
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA

am
santanyí
ÉS CÒPIA
DIGITALITZADA